

Artur Czapiga

Uniwersytet Rzeszowski

ORCID: 0000-0001-7845-4051

e-mail: aczapiga@ur.edu.pl

ANALIZA WSPÓŁZALEŻNOŚCI TEKSTU I CZĘŚCI GRAFICZNEJ W MEMACH INTERNETOWYCH

ANALYSIS OF THE INTERDEPENDENCE OF TEXT AND GRAPHIC PART IN INTERNET MEMES

Abstrakt: Memy internetowe stanowią dynamicznie rozwijający się środek przekazu, angażując coraz szersze kręgi zarówno twórców, jak i odbiorców. Łatwość tworzenia i szybkość przysyłania pozwalają spontanicznie reagować za ich pomocą na zmieniającą się rzeczywistość i współtworzyć pamięć zbiorową danej grupy społecznej.

Przedmiotem analizy w niniejszej pracy jest szczególna grupa memów internetowych – demotywatory. Została podjęta próba prześledzenia relacji między częścią graficzną i tekstową memów w celu ustalenia ich wpływu na znaczenie całości.

Słowa kluczowe: mem internetowy, demotywator, komunikacja, dyskurs internetowy

Abstract: Internet memes present a dynamically developing medium, that engages increasing numbers of creators and recipients. The ease of creation and the speed of transmission allow them to spontaneously react to the changing reality and co-create the collective memory of a given social group.

The present paper offers the analysis of a special group of Internet memes – demotivators. An attempt was made to trace the relationship between the graphic and textual parts in order to determine their impact on the meaning of the whole meme.

Keywords: Internet meme, demotivators, communication, Internet discourse

1. Relacja słowo – obraz w memach internetowych

Słowo *mem* jest obecnie szeroko kojarzone z popularnym w przestrzeni Internetu połączeniem tekstu z częścią wizualną – grafiką lub krótkim filmikiem, stworzonym w celu rozbawienia odbiorców. Takie rozumienie tylko częściowo wyjaśnia, czym jest *mem internetowy*, natomiast historia

wspomnianego zjawiska wykracza zdecydowanie poza ramy czasowe istnienia komunikacji w cyberprzestrzeni. Termin ten (*mem*) został wprowadzony przez Richarda Dawkinsa do opisanja jednostki informacji kulturowej, która ma zdolność replikacji i współzawodniczy z podobnymi sobie elementami kultury o popularność wśród członków danej grupy kulturowej. Domeną owej walki może być m.in. architektura, literatura, idee, rytuały, prawo, muzyka, sztuka (Dawkins, 2006, s. 192).

Pierwotnie definicja tego zjawiska była silnie osadzona w darwinistycznej teorii ewolucji, natomiast obecnie memy rozumiane są jako obiektywne twory kulturowe, którym przypisane jest znaczenie artystyczne, a więc już nie jako „wirusy umysłu” (Iwanicki, 2018, s. 66). Nadal jednak podkreśla się aspekt współzawodnictwa o uwagę odbiorców – wszystkie twory kultury, które okazują się skuteczne, są powielane i powtarzane, a niekiedy służą także do tworzenia następnych. Nie-skuteczne natomiast odchodzą w niepamięć. Może to spotkać wiersz, przysłowie, wzór mozaiki, nurt w malarstwie, młodzieżowe słowo roku itp., które po okresie popularności zwykle ustępują swoim następcom, zaś o ich sile świadczy zarówno długość „bycia na fali”, jak i pojawianie się w innych elementach kultury (np. w grach językowych, reklamach, wierszach, plakatach itp.).

Memy są zdecydowanie starsze od Internetu, nawet jeśli bierzemy pod uwagę popularne obecnie połączenie tekstu z grafiką w celu przekazania jakiejś myśli, za-zwyczaj w humorystyczny sposób. Znana jest np. datowana na III w. p.n.e. mozaika z Antiochii, przedstawiająca szkielet wznoszący toast czarą wina, obok znajduje się chleb i dzban wina. Całość opatrzona jest napisem głoszącym maksymę „bądź wesoły, żyj swoim życiem” (Pamir, Sezgin, 2016, s. 262–264). Jak się okazuje, był to popularny trend w zdobnictwie tamtej epoki – por. inne mozaiki o podobnej tematyce, np. z Via Appia czy z Pompejów (Pamir, Sezgin, 2016, s. 263–264), można więc w tym przypadku mówić o skutecznym memie, który krążył w swoim okresie w kręgu kultury rzymskiej. Za współczesnych kontynuatorów tej grupy uznaje się serię memów internetowych YOLO (*you only live once, żyje się tylko raz*), podkreślających przemijalność ludzkiego życia i zachęcających do korzystania z jego uroków (Wrzalik, 2021).

Memy towarzyszą ludzkości od bardzo dawna, jednak przełomem dla ich popularyzacji okazało się dopiero rozpowszechnienie dostępu do Internetu. Jest to medium, które umożliwia w niezwykle prosty sposób tworzyć, duplikować, komentować wszelkie treści, a daleko posunięte poczucie anonimowości dodaje twórcom odwagi. Memy internetowe to zdigitalizowane wytwory kultury (teksty, obrazy, filmy, dźwięki), pierwotnie dystrybuowane w Internecie (Kamińska, 2011, s. 61). Niezwykle szybko reagują na aktualne wydarzenia, modę, trendy, mają spontaniczny charakter, są podatne na przetwarzanie, łatwo można na nie reagować za pomocą polubień, komentarzy itp. (Kołowiecki, 2012). W znacznej mierze wynika to zarówno z potencjalnej łatwości ich tworzenia, jak i nośności kanału ich rozpowszechniania. Ich główną funkcją jest rozbawienie odbiorców, mogą także informować, pouczać, propagować pewne wartości (Kamińska, 2011, s. 61; Naruszewicz-Duchlińska, 2017, s. 251–263).

Memy internetowe są spontaniczną reakcją na to, co ekscytuje twórców, a swoją popularność zawdzięczają emocjonalnemu zaangażowaniu odbiorców. W ten sposób utrwalają w pamięci zbiorowej danej grupy społecznej pewne zjawiska i ich interpretacje, są świadectwem i odzwierciedleniem wyznawanych wartości, poruszają tematy, które są ważne dla tej grupy i tak długo, jak są dla niej ważne (Wójcicka, 2019, s. 67). Co więcej, nie można ich usunąć z sieci, ponieważ są archiwizowane na różnych stronach, powtarzane i przetwarzane. Kiedy przestają być popularne, maleje zainteresowanie ich tematem lub sposobem prezentacji danego zagadnienia, to internauci przestają je powielać, natomiast nie są usuwane z archiwalnych zasobów Internetu. Przy sprzyjających warunkach mogą zostać przypomniane i na jakiś czas wrócić do obiegu (Wójcicka, 2019, s. 63–114).

Do niezwyklej popularności memów internetowych przyczyniła się możliwość ich szybkiego tworzenia i/lub edytowania na specjalnych stronach – tzw. generatorach memów (np. <https://generator.memy.pl>). Można tam wkleić własną grafikę albo skorzystać z gotowych szablonów, wpisać tekst, dokonać drobnych poprawek i opublikować swoje dzieło. Co więcej, można wykorzystać już istniejący mem, by na niego zareagować, podmieniając tekst lub dodając do niego swoją replikę (Ryzhkov, 2021, s. 18–28).

Memy internetowe to uwarunkowane środowiskowo jednostki dialogowe (jeden nadawca, wielu odbiorców), wymagające od uczestników wspólnego zasobu wiedzy i doświadczeń (Gackowski, Patera, Brylska, 2016, s. 278). Niektóre z nich są np. kierowane do odbiorców o poszerzonej wiedzy z zakresu matematyki (tzw. memy matematyczne), zwolenników konkretnej partii politycznej, inne wymagają znajomości najnowszych informacji z show biznesu, sportu itp. To od nadawcy zależy, jak bardzo zawęzi grupę docelowych odbiorców, zwiększając szanse na to, że ukryty przekaz zostanie doceniony, zmniejszając jednak zarazem liczbę widzów, a co za tym idzie, również szanse na odniesienie spektakularnego sukcesu. Pozostaje jeszcze kwestia niejednoznaczności przekazu i możliwości odczytania treści w sposób niezamierzony przez twórcę (Łatoch-Zielińska, Kozak, 2016, s. 158–174). Memy zanurzone w intertekstualności, nasycone ironią, aluzją, przenośnymi znaczeniami, symbolami pobudzają odbiorcę do działania, do semantycznego i pragmatycznego domknięcia komunikatu (Gackowski, Patera, Brylska, 2016, s. 278). Nośnikiem znaczenia takich komunikatów jest nie tylko część tekstowa, ale również elementy graficzne, wytwarzające swój sens podczas wysiłku interpretacyjnego odbiorcy i będące w jego mniemaniu częścią komunikatu (Warchała, 2014, s. 303).

Aby zwiększyć szanse na właściwe odczytanie przesłania, autor powinien umiejętnie posłużyć się odpowiednim doбором grafiki i tekstu. Obydwa elementy mogą się wzajemnie uzupełniać, wzmacniać, wprowadzać rozdzźwięk, wykluczać itp. Sama ta relacja jest w stanie przekazywać dodatkowe treści, wpisując się w ekonomię środków artystycznych i świadcząc o kunszcie artystycznym i językowym autora memu (Szyłko-Kwas, 2017, s. 137–150). Dialogiczny charakter tego

typu komunikacji pozwala uznać za właściwe podporządkowanie zasad tworzenia memów (i reagowania na nie) maksymom konwersacyjnym Grice'a (1975, s. 59–82), natomiast jej ludyczność nakazuje skupić się podczas analizy na konsekwencjach świadomego łamania owych maksym (Ożóg, 2009, s. 26). Współzależność tekstu i obrazu we współczesnych mediach i sztuce wymaga od badaczy wieloaspektowego podejścia do analizowanych treści, zwłaszcza w dobie błyskawicznego przepływu informacji, praktycznie nieograniczonego zasięgu, ciągłego mieszania się elementów poszczególnych kultur i grup społecznych oraz nieustannych zmian tego, co uznawane jest za modne i popularne (Tomaszkiewicz, 2022).

Zgodnie z postulatami Bogusława Skowronka niezwykła złożoność dyskursu internetowego, w połączeniu z jego żywiołowością, pozwalają uznać go za „supermedium”, „metamedium”, co wymusza na badaczach elastyczność w prowadzonych badaniach (Skowronek, 2013, s. 234–238). Podstawą analizy zebranego materiału było założenie o modułowości memów jako przykładów wypowiedzi. Podobnie jak w komunikacji bezpośredniej mimika nadawcy może zmieniać odbiór i interpretację wypowiedzi, tak obecność obrazu może być koniecznym elementem do właściwego odszyfrowania zamierzonego przekazu albo tylko mu towarzyszyć bez większego wpływu na komunikat. Celem niniejszego studium jest typologizacja relacji łączących obraz i tekst w memach internetowych. Warto doszukać się także analogii pomiędzy znakami niewerbalnymi bezpośredniej komunikacji twarzą w twarz a wpływem obrazu na tekst w przypadku memów. Jay Lemke podkreśla rolę intuicyjności w dekonstrukcji i wyodrębnieniu poszczególnych elementów przekazu multimodalnego oraz w ocenie ich znaczenia, uznając, że nie są one dane, lecz konstruowane przez interpretatora (Lemke, 2009, s. 287).

Materiał został zebrany w sposób losowy ze strony demotywatory.pl, spośród 50 przykładów w artykule przedstawiono te najbardziej reprezentatywne. Pochodzenie przykładów z polskojęzycznej strony sugeruje, ale nie narzuca języka, jaki autorzy wykorzystują do podpisywania swoich memów. Odrzucone zostały przykłady jednoelementowe, czyli zawierające tylko tekst lub tylko obraz. Rekonstrukcja multimodalnych ram analizowanych demotywatorów wymagała zastosowania metod indukcyjnych, polegających na badaniu poszczególnych elementów memu należących do różnych kodów semiotycznych. Wiodącym elementem jest więc badanie jakościowe. Pierwszym etapem analizy każdego przykładu jest zatem wydobycie poszczególnych środków ramowania, a kolejnym – próba uporządkowania wyłonionych komponentów i poszukiwanie oraz klasyfikacja relacji między grupami środków werbalnych i obrazowych.

Demotywatory to rodzaj memów, które pojawiły się jako parodia plakatów motywacyjnych, popularnych zwłaszcza w wielkich amerykańskich korporacjach. Bardzo często mają podobną budowę – zwykle jest to obraz na czarnym tle, opatrzony tekstem, pisanym powyżej i/lub poniżej grafiki (Wójcicka, 2019, s. 42; Śurina, 2012, s. 168). Jeżeli występują dwie części tekstu i wykazują zróż-

nicowanie, to górna jest zwykle krótsza i pisana większą czcionką, dolna część może nawet zawierać dłuższą część narracyjną, pisaną mniejszą czcionką. Taka struktura wyznacza logiczną kolejność odbioru poszczególnych elementów, a ich współzależność sama w sobie może być traktowana jako narzędzie retoryczne (Brylska, Gackowski, 2017, s. 32–34).

Multimodalne podejście do komunikacji wymaga uwzględnienia nie tylko języka, lecz także innych systemów semiotycznych i traktowania ich z podobną uwagą, a przeprowadzona analiza służy doprecyzowaniu zadań, które pełnią, oraz sposobu, w jaki na siebie wzajemnie wpływają, gdyż użyte środki semiotyczne kontekstualizują się wzajemnie, współuczestnicząc w tworzeniu globalnego sensu całego komunikatu (Kawka, 2016, s. 295). Za punkt wyjścia do ustalenia typologii zebranego materiału przyjmuję propozycję podziału relacji między elementami kodów na równorzędne i nierównorzędne oraz (pod kątem relacji związku semantycznego) na opracowanie, rozwinięcie i uwydatnienie¹ (Martinec, Salway, 2005, s. 338–371). Nie ulega wątpliwości, że nie jest to jedyny możliwy podział danego materiału, gdyż odkodowywanie przekazu musi uwzględniać nie tylko strukturę rozlokowania poszczególnych elementów (Kress, van Leeuwen, 2001), ale też tzw. strukturę nawigacyjną, czyli zakładaną kolejność percepcji poszczególnych elementów i ich wartość interpretacyjną, a jeśli odbiorca ma problem z jednoznacznym odbiorem przekazu, to szuka wskazówek, ponownie skupiając wzrok na poszczególnych elementach uzupełniających tekst, co zostało potwierdzone przez badania okulograficzne (Maćkiewicz, 2017, s. 41). W literaturze przedmiotu wyszczególniane są także relacje paralelne (obraz powtarza przekaz tekstu za pomocą innych środków, więc inaczej), współdziałające (nawzajem się uzupełniające lub reinterpreterujące) oraz współistniejące niezależnie od siebie, w których element obrazowy ma jedynie za zadanie przyciągnąć uwagę odbiorcy (Maćkiewicz, 2021, s. 16). Na podstawie przytoczonych założeń teoretycznych wypracowany został poniższy podział zebranego materiału.

2. Autonomiczny komponent prymarny

Pierwsza grupa przykładów to memy internetowe, w których element wtórny nie wnosi do konwersacji informacji koniecznej do właściwego dekodowania przekazu. Przypomina to wypowiedzi dosłowne, w których nadawca nie musi mimiką ani gestami naprowadzać rozmówcy na właściwy trop rozumowania.

W przypadku pierwszego demotywatora tekst jest prymarny w stosunku do obrazu i może wystąpić autonomicznie, bez osłabienia przekazu całego komunikatu. Samo zdjęcie osoby zakładającej skarpetki zaprezentowane w izolacji jest

---

¹ Odpowiednio: *elaboration*, *extension* oraz *enhancement*. Polskie ekwiwalenty podają za Jolantą Maćkiewicz (2017).

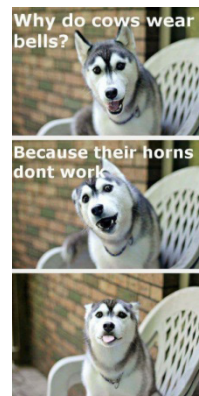
pozbawione wspomnianej w tym przypadku treści i może zostać dopasowane właściwie do dowolnego tematu (moda, higiena, zwyczaje poranne, wyjście do pracy, poniedziałek...). Połączenie obydwu elementów w jednym memie ma raczej charakter estetyczny, w naturalny sposób odwołuje się do budowy klasycznego demotywatora.

Rys. 1

Rys. 2

Rys. 3

Drugi mem to przykład wiodącego obrazu, który został uzupełniony tekstem, niewnoszącym praktycznie żadnej korekty do znaczenia całości. Sam podpis *Dobry fotograf obejście się bez Photoshopa* może wystąpić samodzielnie jako stwierdzenie oczywistego faktu, jednak brakuje mu finezji i siły przyciągania uwagi, tak cenionych w memach. Prezentowany tu obraz stanowi zamkniętą całość, wywołuje śmiech, opowiada swoją historię, może więc pojawić się samodzielnie jako jednoczłonowy mem. Połączenie obydwu elementów to zapewne zabieg estetyczny podyktowany zwyczajami twórców demotywatorów jako wypowiedzi zawierających obraz i tekst, podobnie jak w przypadku pierwszego przykładu.

Trzeci przykład przypomina strukturą krótki humorystyczny komiks – trzyelementowy pasek prezentujący zamkniętą historyjkę. Wypowiedzi są tu elementem prymarnym i mogą wystąpić samodzielnie jako mem tekstowy (*Dlaczego krowy noszą dzwonki? Bo ich rogi nie działają.* – tłum. aut.). Seria prezentowanych obrazków nie jest elementem autonomicznym i choć mogą one rozbawić odbiorcę, to nie naprowadzają na przekazywaną treść. Zdjęcia psa z różnymi minami przywodzą na myśl wyraz twarzy nadawcy opowiadającego przytoczony kawał i w tym kontekście zgrabnie uzupełniają całość, sugerując odbiorcy, że twórca memu ma dystans do samego siebie.

Warto zaznaczyć, że choć materiał do badania zebrany został z polskojęzycznej strony, to sporadycznie pojawiają się w nim demotywatory w języku angielskim. Można uznać za znak czasów traktowanie tego języka jako rozumianego przez polskich użytkowników Internetu. Trudno określić motywację umieszczenia tekstu

w języku obcym na polskojęzycznej stronie, w opisywanym przypadku na pewno nie wynika to z trudności tłumaczeniowych, ponieważ analogiczną grę słów można zastosować także w polskim przekładzie.

3. Wzajemnie uzupełniające się komponenty wzbogacające przekaz memu

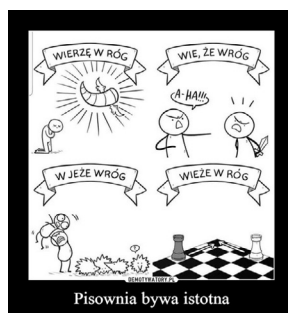
W niektórych przykładach jeden z dwóch elementów naprowadza odbiorcę na pełniejsze zrozumienie głównej części wypowiedzi. Podobnie, jak delikatne znaki przekazywane mową ciała, także i w tym przypadku część uzupełniająca nie jest konieczna do właściwego dekodowania przekazu, jednak usprawnia komunikację, zwiększa wymowę głównego elementu.

Rys. 4

Rys. 5

Rys. 6

W czwartym demotyworze elementem prymarnym jest obraz. I choć mógłby wystąpić samodzielnie, to tekst naprowadza odbiorcę na potrzebę dokładniejszej analizy zdjęcia. Podobnie jak w przypadku iluzji graficznych, pierwsza interpretacja mózgu pozostaje jedyną do momentu świadomego poszukania innego wariantu. Filozofia szybkiego przeglądania treści internetowych mogłaby więc sprawić, że niektórzy internauci nie dostrzegliby drugiej interpretacji grafiki i nie docenili jej wartości. Umieszczenie napisu pod zdjęciem narzuca kolejność odbioru: oglądamy zdjęcie i je interpretujemy, czytamy podpis, wracamy do obrazka i interpretujemy go ponownie w kontekście przeczytanego tekstu.

W kolejnym przykładzie (rys. 5) mamy do czynienia z zabawnym skutkiem uszkodzenia napisu. Przyzwyczajeni do tego, że napis powinien brzmieć *women*, pierwotnie zauważamy tylko brak litery *w*. Autor podpisu w tym demotyworze zwraca uwagę, że w wyniku uszkodzenia powstaje słowo *omen*, do którego nawiązuje, używając synonimu *znak*. Obraz jest tu ważniejszy od podpisu, ale interpretacja staje się skuteczniejsza po połączeniu obydwu elementów.

Ostatni przykład z tej grupy to połączenie części graficznej, na którą składają się cztery obrazki z podpisami, z tekstem komentującym całość. Mem ma postać klasycznego demotywatora z wydzieloną częścią dla grafiki (biały prostokąt w cen-

trum) oraz miejscem na podpis (czarna ramka). Autor umieścił swój komentarz w dolnej części, wybierając tym samym kolejność dostrzegania i interpretacji poszczególnych elementów. Tekst *Pisownia bywa istotna* nie wpływa na interpretację całości, jest raczej komentarzem twórcy memu. Należy natomiast nadmienić, że podpisy obecne w części graficznej są koniecznym elementem do właściwego odczytania tego kalamburu i stanowią jego główną część. Proste obrazki, które im towarzyszą, ułatwiają interpretację, przyspieszają właściwe odczytanie memu.

4. Wzajemnie uzupełniające się elementy tworzące nową złożoną wypowiedź

W kolejnej grupie obydwie elementy są ze sobą silnie powiązane. Nawet jeśli stanowią autonomiczne jednostki, mogące samodzielnie przekazać treść, to dopiero w połączeniu z drugą częścią tworzą spójny, wielowarstwowy komunikat. Podobnie jak w przypadku wypowiedzi ironicznych lub metaforycznych, złożoność interpretacji wymaga pewnego naprowadzenia przez nadawcę.

Rys. 7

Rys. 8

Rys. 9

Tekst w kolejnym przykładzie (rys. 7) pojawia się nad obrazkiem, jest więc odbierany jako pierwszy. Następne dwa demotywatory (rys. 8, rys. 9) odwracają tę kolejność, prezentując najpierw zdjęcie, a następnie podpis. W tej grupie pełnię ukrytych znaczeń można wydobyć dopiero po połączeniu obydwu elementów: skojarzenie wyglądu nietoperzy z wyglądem członków grup muzycznych działa jak metafora, obraz ułatwia zrozumienie intencji nadawcy; zdjęcie kazuara atakującego człowieka, który broni się przed nim za pomocą tarczy, jest w ironiczny sposób skomentowane przez odwołanie się do całej gamy skojarzeń językowego obrazu Australii (*Australia – gdzie obserwowanie ptaków jest sportem pełnokontaktowym* – tłum. aut.), a jawny kontrast słów do obrazu daje jasno do zrozumienia, że mamy do czynienia z ironią. Jest to kolejny demotywar (rys. 8), którego autor postanowił przekazać komunikat w języku angielskim, chociaż z założenia docelowymi odbiorcami są Polacy. W tym przypadku tekst jest umieszczony w dolnej części czarnej ramki, pod obrazem, czyli technicznie jest łatwy do edytowania, w przeciwieństwie do wcześniejszego

przykładu (rys. 3), w którym zamiana oryginalnego podpisu anglojęzycznego wpisanego w obraz wymaga umiejętności edytowania plików graficznych. W ostatnim przykładzie z tej grupy (rys. 9) rowerzysta ginący w kłębach spalin skonfrontowany jest z popularnym hasłem motywacyjnym, co w rezultacie tworzy sarkastyczny kontrargument w dyskusji dotyczącej zdrowego stylu życia oraz ekologii.

Rys. 10

Rys. 11

Rys. 12

Interpretacja kolejnego przykładu (rys. 10) wymaga pewnego zasobu wiedzy, stanowi więc rodzaj gry skojarzeń dla wtajemniczonych. Wśród memów internetowych istnieje duża grupa, której bohaterami są zwierzęta (zwłaszcza koty i/lub psy), a teksty, towarzyszące grafice, są stylizowane na wypowiedzi tychże zwierząt i bardzo często zawierają błędy (*Jestę hipopotamę!*, *I are programmer!* itd.), stanowią element „memetycznej zabawy słowem” (termin za: Niekrewicz, 2016, s. 116–117). Podobnie nierozzerwalnie związane ze sobą są oba komponenty następnego przykładu (rys. 11). Aby tekst (*Są takie rzeczy, których żaden człowiek nie znieśie*) był pełnym komunikatem, musi zostać uzupełniony² – w opisywanym demotywatorze jest to zdjęcie jajek. Jest to kolejny przykład udanej gry językowej. Również ostatni mem z tej grupy (rys. 12) bazuje na wspólnej wiedzy uczestników komunikacji: znak z napisem *praca na wysokości* skojarzył się nadawcy ze słowami hymnu *Gloria in exelsis Deo* (*Chwała Bogu na wysokości, a na ziemi pokój ludziom dobrej woli*). Tak skonstruowany przekaz nie może zostać pozbawiony jednego z elementów składowych.

5. Wnioski

Relacje obrazu i tekstu w przeanalizowanych demotywatorach są bardzo zróżnicowane. Począwszy od luźnego powiązania, w przypadku którego część

² Samo przytoczone zdanie jest pełnym komunikatem, możliwym do interpretacji przez użytkowników języka w dowolnym potencjalnym kontekście. Do prawidłowego odkrycia sensu nadanego mu przez nadawcę potrzebny jest jednak element (w opisywanym przykładzie jest to obraz), który wnosi do przekazu informację konieczną do poprawnego odbioru tej wypowiedzi.

uzupełniająca – zwykle w tej funkcji pojawia się grafika – nie jest elementem koniecznym; przez takie, w których komponent prymarny jest wzbogacany przez dodanie wtórnego, aby razem stworzyć skuteczniejszy komunikat; aż po takie, w których tekst i obraz wzajemnie się uzupełniają, tworząc spójną jednostkę komunikacji. W tym ostatnim przypadku usunięcie jednego z elementów będzie skutkowało utratą kompletności znaczenia całego przekazu.

Co ciekawe, wpływ tekstu i obrazu w analizowanym materiale przypomina połączenie wypowiedzi ustnych z mową ciała nadawcy. Element uzupełniający może zapowiadać potrzebę sięgnięcia do głębszych struktur znaczenia – ukrytej metafory, ironii, gry językowej, może zaznaczać konieczność odwołania się do konkretnego elementu językowego obrazu świata, do zapasu wiedzy danej grupy społecznej lub językowej. Warto podkreślić, że to nie zawsze tekst jest nośnikiem głównego komunikatu w memie, a obraz go dopełnia. W niektórych przypadkach to część graficzna jest uzupełniana przez wypowiedź pisemną. I to właśnie ten sekundarny komponent otwiera przed odbiorcą szeroką gamę modyfikatorów znaczenia przekazywanego w danej wypowiedzi, przekazuje klucz do właściwego zrozumienia nadawcy.

Demotywatory są elementem spontanicznej komunikacji internetowej, pozwalają na bardzo szybkie przekazywanie informacji i często służą także autoprezentacji twórcy (znanego pod nickiem), który przez finezyjne połączenie treści i obrazu może poruszyć niebywałą sieć skojarzeń, w żywiołowy sposób wpływać na rozwój danego memu. Przemyślany dobór komponentów takiego przekazu pozwala zwiększyć szanse na bycie właściwie zrozumianym, a ograniczony dostęp środków (zbyt rozbudowane elementy nie przyciągają uwagi internautów), wynikający z charakteru komunikacji internetowej, zmusza do mądrego ich połączenia. Nagrodą dla twórcy jest popularność mierzona liczbą polubień oraz żywotnością jego demotywatora.

Bibliografia

- Brylska, K., Gackowski, T. (2017). Krytyka polityczna w memach internetowych – od dekonstrukcji po rekonfigurację. W: T. Gackowski, K. Brylska, M. Patera (red.), *Memy czyli życie społeczne w czasach kultury obrazu, seria Media początki XXI wieku* (s. 25–51). Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
- Dawkins, R. (2006). *The Selfish Gene*. Oxford: Oxford University Press.
- Gackowski, T., Patera, M., Brylska, K. (2016). Społecznie konstruowany wizerunek Jana Pawła II – znaczenia zawarte w memach internetowych. W: J. Olędzki, T. Sasińska-Klas (red.), *Wielkość czy autorytet? Jan Paweł II w przekazach polskich mediów podczas jego kanonizacji* (s. 269–297). Warszawa: Fundacja Dzieło Tysiąclecia.
- Grice, P.H. (1975). Logic and Conversation. In: P. Cole, J.L. Morgan (eds), *Syntax and Semantics*, vol. 3: *Speech Acts* (p. 59–82). New York: Academic Press.
- Iwanicki, J. (2018). Memy internetowe w kulturze popularnej. Charakterystyka zjawiska, *Humorologia. Czasopismo Internetowe*, nr 1 (21), 61–80.

- Kamińska, M. (2011). *Niečne memy. Dwanaście wykładów o kulturze internetu*. Poznań: Galeria Miejska „Arsenał”.
- Kawka, M. (2016). Dyskurs multimodalny – nowa kategoria badawcza? *Zeszyty Prasoznawcze* 59, nr 2, s. 294–303.
- Kołowiecki, W. (2012). Memy internetowe jako nowy język internetu. *Kultura i Historia*, nr 21, <http://www.kulturaihistoria.umcs.lublin.pl/archives/3637> [dostęp: 24.11.2021].
- Kress G., van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal discourse. The modes and media of contemporary communication*. London: Arnold.
- Latoch-Zielińska, M., Kozak, A. (2016). Nowe formy komunikacji na przykładzie serwisu www.demotywatory.pl. W: I. Loewe, M. Kita (red.), *Język w internecie. Antologia* (s. 158–174). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Lemke, J. (2009). Multimodal genres and transmedia traversals: Social semiotics and the political ergonomics of the sign. *Semiotica* 173–1/4, 283–297.
- Maćkiewicz, J. (2017). Badanie mediów multimodalnych – multimodalne badanie mediów. *Studia Medioznawcze*, nr 2, 33–42.
- Maćkiewicz, J. (2021). Badanie ram multimodalnych – rekonesans. *Media Biznes Kultura*, nr 1 (10), 9–19.
- Martinec, R., Salway, A. (2005). A system for image-text relations in new (and old) media. *Visual Communication*, 4 (3), 338–371.
- Naruszewicz-Duchlińska, A. (2017). Kilka refleksji na temat memów internetowych. W: I. Hofman, D. Kępa-Figura (red.), *Gatunki w mediach elektronicznych*, t. II (s. 251–263). Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Niekrewicz, A.A. (2016). Słowo jako modyfikator znaczenia dzieł malarskich wykorzystywanych w memach internetowych. W: E. Skorupka-Raczyńska, J. Rutkowska (red.), *Słowo. Dźwięk. Obraz* (s. 111–125). Gorzów Wielkopolski: Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Ożóg, K. (2001). *Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia*. Rzeszów: Fraza.
- Pamir, H., Sezgin, N. (2016). The Sundial and Convivium Scene from the Rescue Excavation in a Late Antique House of Antioch. *Adalya No. XIX*, 251–280.
- Skowronek, B. (2013). *Mediolingwistyka. Wprowadzenie*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Szylko-Kwas, J. (2017). Fotografia prasowa a podpis – ujęcie typologiczne. *Studia Medioznawcze*, nr 4 (71), 137–150.
- Tomaszkiewicz, T. (2022). *Przekład audiowizualny*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Warchał, J. (2014). Teksty na granicy języka. *Konteksty Kultury*, 11, z. 3, 302–320.
- Wójcicka, M. (2019). *Mem internetowy jako multimodalny gatunek pamięci zbiorowej*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Wrzałik, Ł. (2021). *Memy internetowe – skąd się wzięły i jak się rozwijały? Jakie są rodzaje i najpopularniejsze memy? Jak stworzyć własnego?* <https://geex.x-kom.pl/lifestyle/memy-internetowe-historia-definicja-gatunki-tworzenie/> [dostęp: 20.03.2025].
- Рыжков, К.Л. (2021). Классификация интернет-мемов в реалиях 2021 года, „Культура и искусство”, 2021, 9, 18–28.
- Щурина Ю.В. (2012). Интернет-мемы как феномен интернет-коммуникации, „Филология”, 2012, 3, 160–172.

<https://generator.memy.pl/> [dostęp: 13.11.2024].